

MALİYYƏ NƏTİCƏLƏRİNİN KONSEPTUAL ƏSASLARI

Gəlir təşkilatlarının fəaliyyətinin gedişində müxtəlif daxil olmalar şəklində də təcəssüm edə bilər. Məsələn, malların, hazır məhsulların satışından, yaxud xidmətlərin göstərilməsindən gəlirlər. Təşkilat gəlirləri digər formada da əldə edə bilər. Məsələn, faizlər formasında – pul vəsaitlərindən, yaxud digər ekvivalentlərdən istifadəyə görə haqq, liseziya (icazə) ödənişləri – şirkətin uzunmüddətli aktivlərindən (məsələn, patentlər, ticarət markaları, müəlliflik hüquqları, digər aktivlər, mənfəətin bölüşdürülməsindən dividendlər və s.) istifadə haqqları. Prinsiplərdə xərclərin tərfi verilir, onların tanınması kriteriyaları şərh olunur. "Maliyyə hesabatının təqdimatı" adlı MHBS-də xərclərin təsnifatı məsələləri açıqlanır. "Xərclər" termini ilə "məsrəflər" termini arasındakı əlaqə və fərqləri dəqiq bilmədən maliyyə nəticələrini müəyyən etmək və onların uçotunu aparmaq çətinliklər yarada bilər.

"Xərclər" termininin mahiyyəti belə açıqlanır: Xərclər- hesabat dövründə iqtisadi faydaların aktivlərin axıb getməsi yaxud tükənməsi ya da öhdəliklərin artması formasında azaldılmasıdır, bu da kapitalın səhmdar kapitaliştirakçıları arasında bölüşdürülməsi ilə əlaqədar olmayan azalmasına gətirib çıxarır.

***Məqsəd** – Azərbaycanda Beynəlxalq Mühəsibat Uçotu Standartları əsasında müəssisələrdə uçot sisteminin müəyyənəşdirilməsidir.*

***Metodologiya** – bu sahədə uçot sistemindəki dəyişikliklərin müqayisəli və göstəricilər əsasında qurulmasına istiqamətləndirilmişdir.*

***Açar sözlər:** hesablar planı, ikili yazılış kredit, maliyyə riskləri, balans, aktiv, passiv*

Giriş

Müstəqilliyimizin ilk illərində ölkəmizin qarşılaşdığı müharibə şəraitinə və ağır iqtisadi-siyasi vəziyyətə baxmayaraq ölkə rəhbərliyinin uğurlu siyasəti nəticəsində həyata keçirilən geniş iqtisadi-siyasi islahatlar, iri regional layihələr və xüsusi dövlət proqramları sayəsində Azərbaycan keçid dövrünü müvəffəqiyyətlə başa vuraraq hal-hazırda regionda və dünyada bazar iqtisadiyyatı şəraitində yaşayan və sürətlə inkişaf edən ölkələr sırasına daxil olmuşdur. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində sahibkarlığın inkişafının əsas amillərindən biri kimi korporativ idarəetmənin əhəmiyyəti çox böyükdür. Plan iqtisadiyyatdan fərqli olaraq bazar iqtisadiyyatı şəraitində maliyyə məsələləri vacib, maraqlı və diqqət tələb edən elmdir.

Plan ona görə vacib amil hesab edilir ki, bugünkü investisiya qərarları 10, 20 və daha çox il müddətinə müəssisənin biznes fəaliyyətini müəyyən edə bilər. Həmçinin müəssisənin uğurlu və ya uğursuzluğu lazım gələn kapitalın əldə edə bilmə qabiliyyətindən çox asılıdır.

Maraqlı olmasının səbəbləri çoxdur. Maliyyə qərarları çox vaxt böyük pul məbləğləri ilə əlaqədar olur. Böyük investisiya layihələri və ya satınalmalar bəzən milyardlarla manatın cəlb olunmasını nəzərdə tutur. Həmçinin, qloballaşan dünyada maliyyə özü mahiyyət etibarilə beynəlxalq xarakter daşıyır və sürətli dəyişmələrə məruz

qalmaqla yanaşı cinayətkar əməllərdən də uzaq deyildir.

Maliyyə həm də diqqət tələb edəndir. Maliyyə qərarları demək olar ki, heç vaxt qurtarmır və müəssisənin içərisində olduğu maliyyə bazarları sürətlə fəaliyyət göstərir və dəyişirlər. Yaxşı maliyyəçi eyni vaxtda həddən artıq proqramların öhdəsindən gəlməli olur, lakin hər maliyyəçi dəyişmələrə düzgün reaksiya verməyi bacarmır. Bunun üçün sadəcə qaydaları bilmək kifayət etmir, müəssisələrin və maliyyə bazarlarının davranışlarında baş verən dəyişikliklərin səbəbini anlamaq tələb olunur. Müəssisə və təşkilatlarda maliyyə qərarlarının qəbul edilməsi üçün müvafiq biliklərə malik olduqda çətin problemlərin həlli asanlaşır.

Mövcud ədəbiyyatlara istinad

Konsepsiya – hər-hansı hadisənin əsas idayasını ifadə edən anlama və şərh etmənin müəyyən üsuludur. Maliyyə menecmentinin konseptual əsasları dedikdə maliyyə idarəetməsi sisteminin məntiqi, strukturu və fəaliyyət prinsiplərini müəyyən edən nəzəri əsasların məcmusu başa düşülür.

Maliyyə menecmentinin fundamental konsepsiyalarına aşağıdakıları aid etmək olar. Onların bəziləri praktiki deyil, daha çox nəzəri xarakter daşısa da effektiv maliyyə idarəetməsi sisteminin şüurlu şəkildə qurulmasında müstəsna əhəmiyyətə malik olduqları üçün qısa xarakteristikalarına nəzər yetirilməsi məqsədə müvafiqdir. (Sebzəliyev, 2013:85-91)

Pul axınları konsepsiyası

Müəssisənin təsvir olunmasının müxtəlif modelləri (model təsvirləri) mövcuddur. Ən çox modellərdən biri – müəssisənin bir-birini əvəzləyən *pul axınlarının* (pul daxilolmaları və ödənişi) məcmusu kimi təqdim olunmasıdır. Bu konsepsiya belə bir məntiqi fərziyyəyə əsaslanır ki, istənilən maliyyə əməliyyatı müəyyən pul axınları, başqa sözlə, zaman üzrə paylanmış ödənişlər və daxilolmalar deməkdir.

Pul axınının elementi gəlir, xərc, mənfəət, ödəniş və s. ola bilər. Əksər hallarda söhbət gözlənilən pul axınlarından gedir. Məhz bu növ axınlar üçün əsaslandırılmış maliyyə xarakterli qərarlar qəbul etməyə imkan verən riyazi üsul və meyarlar tədqiqatçılar tərəfindən işlənib hazırlanmışdır.

Diskont dəyər (pulun zaman dəyəri) konsepsiyası

Bu konsepsiyanın mahiyyəti ondan ibarətdir ki, bu gün malik olduğumuz pul vahidi ilə müəyyən zaman intervalından sonra alınması gözlənilən pul vahidi eyni dəyəri ifadə etmirlər, belə ki, “sabahkı manat” öz dəyərinə görə “bugünkü manat”dan azdır.

Qeyd olunan “pulun zaman dəyəri” effektinin meydana çıxmasının üç əsas səbəbi vardır: *inflasiya*, *risk* və *qeyrimüəyyənlik*, *pulun dövretmə qabiliyyəti*. Bu səbəblərin təsirinin mahiyyəti aydındır. (Səbzəliyev, 2013: 85-105)

Inflasiya nəticəsində pulun dəyərdən düşməsi baş verir, yəni daha gec əldə olunan pul vahidi daha az alıcılıq qabiliyyətinə malikdir. Praktiki olaraq iqtisadiyyatda risksiz vəziyyət olmadığı kimi, əldə olunması gözlənilən pul vəsaitinin hansısa səbəbdən gələcəkdə alınmayacağı ehtimalı da sıfırdan fərqlidir.

Nəhayət, hazırkı anda malik olduğumuz pul təxirəsalınmadan dövriyyəyə buraxılaraq gəlir gətirə bilər. (Адамов, 2009:29)

Risk və gəlir arasında kompromis konsepsiyası

Riskin dərəcəsi ilə təklif (tələb) olunan və ya gözlənilən gəlirin miqdarı düz mütənəsbidir. Potensial gəlir vəd edən maliyyə əməliyyatlarının planlaşdırılmasında

həlledici meyar Gəlir/Risk nisbətinin optimallaşdırılması meyarıdır.

Əməliyyat və maliyyə riskləri konsepsiyası

İstənilən müəssisə risklərin iki əsas növü ilə qarşılaşmalı olur: əməliyyat (fəaliyyət, sahibkarlıq, istehsal) riski və maliyyə riski.

Əməliyyat (fəaliyyət) riski geniş və ya dar mənada başa düşülə bilər. Geniş mənada bu risk biznesin sahə xüsusiyyətləri ilə bağlı onun özünəməxsus struktura malik olması ilə əlaqədar ortaya çıxır. Bu risk investor tərəfindən nəzərə alınmalıdır. Vəsaitini məhz bu sahəyə qoyan investor onun geri dönməməsi riskini qəbul etməlidir.

Buna görə də bu risk bəzən sahibkarlıq və ya biznes riski adlandırırlar. Dar mənada bu risk innovasiya fəaliyyəti ilə bağlıdır. Bahalı aktivlərin alınması pulun uzun müddətə dondurulması deməkdir. Əgər hansısa səbəbdən işlər yaxşı getməsə vəsait yalnız aktivlərin satılması yolu ilə qaytarıla bilər ki, bu da həmişə ciddi maliyyə itkiləri ilə müşayiət olunur. Buna görə də bu risk bəzən istehsal riski də adlandırırlar. (Адамов, 2009:32)

Maliyyə riskləri. Bu risk kapitalın strukturu ilə bağlıdır və müəssisənin maliyyə mənbələri barədə qərar qəbul edərkən nəzərə alınmalıdır. Məsələ burasındadır ki, istənilən biznesə spesifik bir xüsusiyyət – maliyyə mənbələrinin çatışmazlığı xasdır. Cəlbədicə investisiya imkanları daim meydana çıxır. Lakin xüsusi kapital buna kifayət etmir. Nəticədə müəssisə sərfəli maliyyə şərtləri ilə uzunmüddətli borc əldə etmək üçün borcverənlərə müraciət etməli olur.

Müəssisə buna nail olsa da uzun müddət ərzində borca görə faizlər ödəməli olur. Üstəlik də ödənişlər müəssisənin fəaliyyətindən əldə etdiyi gəlirin səviyyəsindən asılı olmayaraq daim və müntəzəm həyata keçirilməlidir.

Mülkiyyətçilərdən fərqli olaraq borcverənlər gözləmir. Müəssisə borcverənlər qarşısında üzərinə gördüyü öhdəlikləri yerinə yetirə bilmədikdə müflisləşmə proseduru tətbiq oluna bilər və mülkiyyətçilər böyük itkilərə məruz qala bilər. Maliyyə riskinin mahiyyəti bundan ibarətdir.

Kapitalın dəyəri konsepsiyası

Maliyyə əməliyyatlarının əksəriyyətində müəyyən maliyyə mənbəyinin olması vacibdir. Bu konsepsiyanın mahiyyəti ondan ibarətdir ki, ödənişsiz (havayı) maliyyə mənbəyi yoxdur və müxtəlif maliyyə mənbələri müəssisəyə müxtəlif qiymətə başa gəlirlər. (Fətullayev, Kərimov, 2012:204)

Agent münasibətlər konsepsiyası

Birşəxs (və ya şəxslər) digər şəxsə (və ya şəxslərə) müəyyən işin yerinə yetirilməsini haqqını ödəmək şərti ilə tapşırır və ona (onlara) müəyyən səlahiyyətlər verirsə bu halda mütləq *agent münasibətlər* meydana çıxır. Bu konsepsiyaya görə bazar iqtisadiyyatı şəraitində müəssisənin fəaliyyətində maraqlı olan müxtəlif qruplar arasında müəyyən ziddiyyətlərin olması qaçılmazdır. Belə ziddiyyətlərin ən çox nəzərə çarpanı müəssisənin mülkiyyətçiləri arasında olur.

Bu ziddiyyətlərin mahiyyəti, baş vermə səbəbləri və aradan qaldırılması yolları müəyyən dərəcədə agent nəzəriyyəsi çərçivəsində izah olunur. Vacib addımlardan biri agentlərin hərəkətləri üzərində nəzarət sisteminin yaradılması və bu məqsədlə müvafiq xərclərin nəzərə alınmasıdır.

Maraqların konfliktli kritik xarakter daşmadıqda maraqların *konqruent* olduğunu deyirlər. Konqruentliyə nəzarət etməyin yollarından biri – auditdir.

Alternativ xərclər konsepsiyası

Bu prinsipi bəzən “əldən buraxılmış imkanlar xərci” kimi adlandırırlar. Mənası ondan ibarətdir ki, istənilən maliyyə xarakterli qərarın qəbul edilməsi əksər hallarda müəyyən gəlir vəd edən alternativ variantlardan imtina etmək hesabına baş verir. Qərar

qəbul edilərkən bu əldən buraxılmış gəlirin nəzərə alınması vacibdir.

Qeyri-məhdud müddətə fəaliyyət konsepsiyası

Normal biznes şəraitində müəssisəni təsis edənlər onun uzun müddətli effektiv fəaliyyət göstərəcəyini düşünürlər. Yalnız fors-major hallar onun fəaliyyətini dayandıra bilər. Bunun sayəsində müəssisənin investorları və tərəfdaşları müəssisənin öhdəliklərinin yerinə yetiriləcəyinə əmin ola bilirlər. Bu konsepsiya müəssisənin stabil fəaliyyətinin əsasını təşkil edir. (Fətullayev, Kərimov, 2012:206)

Əmək və hüquqi müstəqillik konsepsiyası

Müəssisə öz mülkiyyətçiliyinə münasibətdə müstəqildir. O, yarandığı andan etibarən ayrıca əmlak-hüquqi kompleksə çevrilir. Başqa sözlə desək, müəssisənin əmlakı və vəzifələri onun mülkiyyətçilərinin və digər müəssisələrin əmlak və vəzifələrindən ayrılmış olur. Mülkiyyətçilərinə münasibətdə o müstəqil olur. Aktivlərin sahibi yalnız müəssisə özüdür. Hətta təsisçilərin tərkibindən çıxdıqda belə mülkiyyətçi nizamnamə kapitalına pay kimi olduğu aktivləri müəssisədən tələb edə bilməz.

Demokratik cəmiyyətdə bütün müəssisələr öz xüsusiyyətlərinə uyğun fəaliyyət göstərir və dinamik inkişaf edirlər. Belə müəssisələr sırasında ticarətlə məşğul olan təşkilatlar əsas rol oynayır. Belə təşkilatlar mal-material dəyərlilərinin satışı və işlənməsi ilə bağlı olan satış xərcinin ödənilməsi və fəaliyyətin –mənfəət əldə edilməsinin əsas mənbəyi olan ümumi gəlir kimi formalaşan malların satış qiymətinin hər bir müəssisəni özündə birləşdirən ticarət artırması (güzəşti) və əlavəsi əldə edirlər. Ümumi gəlir adlanan ticarət güzəşti və əlavəsinin həcmi və onun təqdim olunması qaydası ümumi qarşılıqlı razılaşmaya müvafiq qanunverici aktlarla tənzimlənir. Ticarət güzəşti və əlavəsi əsas etibarı ilə ticarətlə məşğul olan müəssisələr üçün təyin edilir.

Ticarət güzəşti malların satış qiymətlərinə nisbətən faizlə müəyyənləşdirilməklə mal qrupları və ticarət təşkilatlarının yerləşdiyi yerlər üzrə fərqləndirilir. (Səbzəliyev, 2013 : 67)

Mal satanlar tərəfindən ticarət güzəştinin düzgün verilməsi üzərində nəzarətin aparılması böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Ticarət təşkilatlarının ümumi gəliri əsas etibarı ilə satılmış malların payına düşən ticarət güzəştinin səviyyəsi ilə təyin olunur. Ümumi gəlir hesab edilən və ticarət müəssisəsinə məxsus olan ticarət güzəştinin sintetik uçotu 603 №-li "Verilmiş güzəştlər" hesabında aparılır. Ayırı-ayrı əməliyyatları özündə əks etdirən hesabların debiti ilə müxabirləşməklə 603 №-li "Verilmiş güzəştlər" hesabının kredit dövryyəsi müxtəlif hesabların jurnal - orderlərində əks etdirilir. Daha doğrusu göstərilən hesabın məbləğləri 431, 531 "Mal satan və pordatçılara uzun/qısamüddətli" kreditör borcları" pərakəndə ticarət müəssisəsi olduğundan 205.2 №-li "Pərakəndə ticarətdə olan mallar" hesabları üzrə təyin olunmuş jurnal, orderlərin cədvəlində cəmləşir. (Fətullayev, Kərimov, 2012: 301)

Beləliklə, həmin hesabların debiti üzrə cədvəllərdə ay ərzində 603 №-li hesabın kredit dövryyəsinin məbləği əldə edilir. Pərakəndə ticarət müəssisəsi malları öz yuxarı təşkilatının baza və anbarlarından alan hallarda, onlara verilən ticarət güzəştinin həcmi, tədavi xərcinin plan səviyyəsi və ayırı-ayrı ticarət müəssisələrinin rentabellik səviyyəsindən asılı olaraq fərqləndirilir. Mallar pərakəndə ticarət müəssisələrinə ticarət güzəşti və nəqliyyat xərcinin məbləği göstərilən tədiyyə tələbnaməsi, hesab-faktura və s. sənədlərə əsasən mədaxil edilir. Həmin sənədlərə əsasən mallar mədaxil edilən zaman təqdim olunmuş ticarət güzəştləri uçot reqistrlərində əks etdirilir. Lakin mallar yerli malsatanlardan və özünün təşkilatının baza və anbarlarından daxil olan hallarda ticarət güzəşti və nəqliyyat xərci mühasibat hesablarında malı mədaxil edən zaman deyil, baza və malsatanların ödəmə tələbnaməsi ödənildikdən sonra əks etdirilir. Belə bir hal baza yaxud anbardan malın buraxılmasına dair rəsmiyyətə salınmış sənətə ticarət güzəştinin

göstərilməsi ilə əlaqədardır. Beləliklə, malın pərakəndə ticarət müəssisənə mədaxili zamanı 431, 531 "Malsatan və podratçılara uzun/qısamuddətli kreditör borcları" hesabının kreditində, debitində isə nəinki, malsatanın ödənilmiş, ödəmə tələbnaməsinin məbləği, mədaxil edilmiş malın dəyəri pərakəndə qiymətlə, əks etdirilir. (Kərimov, 2012:234)

Belə ki, hesablaşma sənədində göstərilən ticarət güzəştinin məbləği 603 №-li hesabının kreditinə, 431 və ya 531 №-li hesabın debitinə yazılır. Beləliklə, 603 №-li hesab bilavasitə 431 və ya 531 №-li hesaba müxəbirləşir. Mallar ticarət təşkilatının bölüşdürücü bazasından daxil olduqda isə 603 №-li hesab 172 №-li "Törəmə müəssisələrin uzunmuddətli debitor borcları" hesabı ilə müxəbirləşir.

Yazılışda 603 №-li hesabın krediti 172 №-li hesabın debeti ilə müxəbirləşməklə, daxil olmuş və ödənilmiş malın ticarət güzəşti yazılır. Anbar və ya bazalardan malların buraxılması zamanı uçotu sadələşdirmək üçün ticarət təşkilatına, öz pərakəndə ticarət müəssisələrinə ayrı, ayrı mallar üzrə müxtəlif ticarət güzəşti əvəzinə orta ticarət güzəşti faizi təqdim etməyə icazə verilir. Həmin ticarət güzəştinin miqdarı mal dövriyyəsinin quruluşundan asılı olaraq müəssisələr üzrə fərqləndirilmiş şəkildə təyin edilir. Bu zaman ticarət güzəştinin məbləği hər bir partiyanın malı üzrə deyil, ay ərzində buraxılmış malın bütün həcminə görə müəyyən edilir. Belə olduqda, ayın axırında təqdim olunmuş ticarət güzəşti 172 "Törəmə müəssisələrin uzunmuddətli debitor borclar", hesabının debitinə və 603 №-li hesabın kreditinə yazılmaqla rəsmiyyətə salınır. (Cəfərov, 2013:305)

Pərakəndə ticarətdə satılmış malların payına düşən ticarət güzəştinin hesablanması üçün iki üsuldən istifadə edilir:

1. Orta ticarət güzəştinin faizi üzrə
2. Malların çeşidləri üzrə.

Satılmış ticarət güzəştini birinci üsul ilə hesabladıqda aşağıdakı hesablamalar həyata keçirilir:

1. Hesabat ayının axırında 603 №-li hesab üzrə qalıq əvvəlcədən təyin edilir.
2. 601 №-li satış hesabın hesabat dövrü üçün satılmış malların məbləği təyin olunur. Həmin məbləğ 205.2 №-li hesabın qalığına əlavə olunur.
3. Əvvəlcədən təyin edilmiş qalıqın məbləği 100 ə vurulur və cəmi mal dövriyyəsinə bölünür. Beləliklə də, ticarət güzəştinin orta faizi təyin olunur.

Tapılmış orta faizdən və ayın axırına qalan mal qalıqından istifadə edərək satılmayan mallara düşən ticarət güzəştlərinin məbləği müəyyən edilir. Bundan sonra həmin məbləğ 603 №-li hesabın təqribi olan qalıqından çıxılmaqla satılmış mallara düşən ticarət güzəşti əldə edilir. Satılmış ticarət güzəştinin bu qayda ilə müəyyən edilmiş məbləği storono üsulu ilə 601 №-li hesabın DT, də, 603 №-li hesabın KT- də əks etdirməklə rəsmiyyətə salınır. Lakin bu qayda ilə aparılan hesablama kifayətedici dərəcədə dəqiq məlumat verə bilmir. Bu onunda izah edilir ki, ayrı ayrı mallar bir, birindən fərqli ticarət güzəştlərinə malikdirlər. Buna görə də, bütün mallar üçün ticarət güzəştinin yeni orta faizini tətbiq etdiqdə satılmış ticarət güzəştinin məbləği az yaxud çox göstərilmiş olur.

Nəticə

Mal dövriyyəsinin artırılması və bu sahədə plan tapşırıqlarının artıqlaması ilə yerinə yetirilməsi bir tərəfdən ticarət güzəştləri məbləğinin artmasına, digər tərəfdən bu güzəştlərlə tərs münasibətdə olan tədavül xərclərinin aşağı salınmasına səbəb olur. Müəssisənin maliyyə vəsaitinin və onların idarə olunmasının xüsusiyyətləri, maliyyə nəticəsinə və onların uçotunun təskili problemləri fəsilələrindən istifadə edən müəllif üçüncü fəsildə müəssisənin maliyyə əsaslığının əsası olan maliyyə nəticələrinin təhlilində ekspress və dərinləşmiş həmçinin müəssisənin rentabelliği və onun qiymətləndirilməsi

problemlərini konkret informasiyalarla əhatə edir və təsərrüfatın gəlirliyinin artırılması yollarını əsaslandırır.

Məhsul satışının ümumi həcmində parça, ayaqqabı, qızıl məmulatları və s. bu kimi məhsulların xüsusi çəkisi getdikcə artır. Odur ki, bu malların hesabına mal dövriyyə həcmi xeyli artırmaq mümkündür. Pərakəndə ticarətdə hələ də mal ehtiyatlarının qorunması, daşınması və satışa hazırlanması ilə əlaqədar olaraq çoxlu səmərəsiz tədavül xərcləri mövcuddur. Halbuki, bu məsrəfləri yükdaşımanın müərrəqi metodlarını tətbiq etməklə xeyli azaltmaq olar. Bina və avadanlıqlardan istifadəyə görə ticarət müəssisələrinin ödədiyi icarə haqqlarının qədərini nizamlanması da aktualıq kəsb edir. Bu binaları icarə etmək üçün ticarət müəssisələri sənayə müəssisələrinə nisbətən artıq haqq verirlər. Buna görə icarə vermənin və icarə haqqının ödənilməsinin Avropanın digər ölkələrində tətbiq edilən variantlarından istifadə edilməsi məqsədə uyğundur.

Məhsul və əmtəələrin analitikliyini təmin etmək üçün onların beynəlxalq mühasibat uçotunda tətbiq edilən operativ (mühasibat) uçotu (qalıq) metodunun istifadə edilməsi daha səmərəli olar.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi
2. Atakişiyev M., Süleymanov Q., “İnnovasiya menecmenti” Bakı-2004.
3. Адамов Н. Бухгалтерский учет инвестиций в капитальное строительство. Финансовая газета,-2009.
4. Abbasov Q., Səbzəliyev S., Daşdəmirov Ə., Quliyev V., Sadıqov Ə. “Mühasibat (maliyyə) uçotu”. – Bakı, - 2013.
5. Cəfərov A. “Mühasibat uçotu”, - Bakı,- 2012
6. Əliyev R.B. İqtisadi təhlilin nəzəriyyəsi, - Bakı,-2002
7. Kərimov A. “Mühasibat uçotu”, - Bakı, -2010
8. Kərimov A. “Mühasibə tuçotu”. – Bakı, -2013
9. Quliyev V., Fətullayev R., Kərimov A. “Beynəlxalq uçot və hesabatə giriş”, - Bakı, - 2012
10. Milli Mühasibat Uçotu Standartları, Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları www.maliyye.gov.az saytı

Гульнара Танривердиева

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ

Резюме

Различные в процессе деятельности доходы организаций также могут быть воплощены в виде логинов. Например, от продажи товаров, готовой продукции или услуг голирлар из сериала. Организационные доходы представлены и в других формах. альда эда биляр. Например, в виде процентов – с наличных денег, или плата за использование других эквивалентов (разрешительные) платежи – из долгосрочных активов компании (например, патенты, товарные знаки, авторские права, прочие активы, дивиденды от распределения прибыли и др.) платы за пользование.

Принципы дают определение издержек, их будь осторожен "Финансовый отчет презентация "Вопросы классификации затрат в МСФО объяснил. Между термином «затраты» и термином «затраты» определять финансовые результаты, не зная точных взаимосвязей и различий и ведение записей о них может создать трудности. Суть в следующем: Расходы – это отток активов от экономических выгод в течение отчетного периода, отбытие или истощение или увеличение обязательств акционер капитала связанные с распределением

между участниками капитала критерии признания Термин «расходы», это уменьшение формы.

Цель – Международный бухгалтерский учет в Азербайджане на основе системы бухгалтерского учета на предприятиях Стандарты удостоверение личности.

Методология – в области бухгалтерского учета вносить изменения на основе сравнительных и индикаторных направленный.

Ключевые слова: *план счетов, бинарный кредит, финансы, риски, баланс, активы, пассивы*

Gulnara Tanriverdiyeva

CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR FINANCIAL PERFORMANCE

Summary

Different in the course of the activities of income organizations can also be embodied in the form of logins. For example, from the sale of goods, finished products or services golirlar from the show. Organizational revenues are in other forms as well alda eda bilar. For example, in the form of interest – from cash, or fee for the use of other equivalents (permit) payments – from the company's long-term assets (eg patents, trademarks, copyrights, other assets, dividends from profit distribution, etc.) usage fees. The principles give a definition of costs, their be careful “Financial Reporting presentation "adh issues of cost classification in IFRS explained. Between the term "costs" and the term "costs" determine the financial results without knowing the exact relationship and differences and keeping records of them can create difficulties. The essence is as follows: Expenditures are the outflow of assets from economic benefits during the reporting period departure or exhaustion or increase in liabilities shareholder of capital related to the distribution among capital participants recognition criteria The term "expenses" is a reduction in shape, this yes non-reduction leads to.

Objective – International Accounting in Azerbaijan based on the accounting system in enterprises Standards identification.

Methodology – in the field of accounting to make changes on the basis of comparative and indicators directed.

Keywords: *chart of accounts, binary credit, finance risks, balance, assets, liabilities*